

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercuria si Duminec'a, Fôia, candu concedu ajutoriele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/4 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu séu 3 galbini mon. sunatória.

Brasiovu 2 Inniu 21 Maiu 1867.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. correspondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

MONARCHIA AUSTRIACA.

Transilvania.

Districtulu Fagarasiului trasu in judecat'a de unu redactoru-ampoiatu.

Dn. Daniilu Dozsa redactorulu de 12 ani alu foii politice maghiare „Kolozsári Közlöny“ din Clusiu primi cá de dóua luni incóce o functie insemnata la ministeriu in Pesteá, cu tóte acetee dn. D. Dozsa remase totuodata si redactoru respundietoru alu foii sale, pentruca asié se si subscrie si lucra mereu intrens'a tramitendu la Clusiu articuli sei de fondu. Celoru carii au cunoscutu sistem'a austriaca le vine cam curiosu a vedé, ca in acésta epocha nóua functionarii inca potu lua parte activa la diatribele politice si diaristice, din cauza ca mai nainte functionarii legati in acésta privintia cu instructiuni stinse, niciodata n'aru fi cutezatu a lua asupra sei conducerea vreunei redactiuni, séu macar a scrie vreunu articulu fara a cere concessiune dela capii sei. Cu tóte acetee inse functionarii ce se ocupá cu diaristic'a era precum se dice, mai multu séu mai pucinu luati la ochi.

Amu voi se soimu, cum sta asta di acésta tréba, acum potu scrie ampoiatii cate ceva la foile politice? Acésta intrebare nicidecum nu póte fi indiferenta pentru noi.

Dn. D. Dozsa functionariulu in ministeriu vine in „Kolozsári Közlöny“ Nr. 62 din 25 Maiu si da ampoiatiilor districtulu Fagarasiu o lectiune fórté aspra, prin urmare cu acésta recunósce, ca tóte tavaliturele oate au tramisu vreodata ómeni cá Kónczy, Benedek, Bisztrai et Comp. din Fagarasiu la vreo fóia maghiara si anume la „Kol. Közl.“ trebue se se ia de bani buni. Redactorulu-functionariu Dozsa spumega si colcaie de mania si resbunare asupra intregi „birocratii“ din Transilvania. Elu carele se faou birocratu cu potestate si de publicistu, elu reactionariulu boierescu ne vorbesce totuodata de reactiunea birocratiilor romanesci din districtulu Fagarasiului. Dn. Dozsa carele sustine privilegiulu logofetiloru, armasiiloru de o casa, cersietori dela siese in contra drepturiloru poporului, acelu Dozsa inca totu mai spera a orbi pe romani cu frase liberale.

Ce ne totu scótetu nóua ochii cu sistem'a lui Bach? — Voi sciti pre bine, ca cine a oasiunatu acestu sistem, sciti ca, care partita din voi a schiamatu pe muscali si au oochetatu cu toti bachisti. Romanii birocrati cu buna sama nu. Si ce ne mai bateti in facia cu patentele nemtiesci? Numiti'mi unu singuru romanu, carele pana la 1865 se fia luat u cea mai mica parte la esireá maear a unei patente. Nu cumva romanii au cerutu si patent'a urbariala din 21 Inniu 1854 acea ruina a natiunii si a patriei, prin care s'au strauratu preste 72 milióne fiorini despugubire numai la 5200 familii? Acea patent'a, din care se tragu atatea mii de procese urbariale, prin care s'au ruinatu si pana acum oateva sute de sate si mai multe mii de familii? Acea patent'a, carea se póte numi formala declaratiune de resboiu a boieriloru in contra poporului? Acea patent'a, a carei reforma pe cale constitutiunala o a poruncitu la an. 1863 in susi monarchulu, pentruca dupa 9 ani a cunoscutu ca'lu insielasera.

De cate ori ne veti totu bate nóua in capu codicele austriace? Noi le-amu introdusu? Prodnea inse partit'a vóstra mai bune decatu sunt acelea. De 60 ani incóce Europ'a intréga isi reformá legile si le codificá séu pe o cale

séu pe alt'a, numai partit'a vóstra n'a produsu in acelu periodu mai multu decatu dóua sterpitiuri, o lege pentru limba si unu urbariu nasoutu mortu (1847), éra la 1848 aceeasi partita facu numai pre improvisátorea. Afe partit'a feudalista din Transilvania, ca eanici nu este capace de a codifia ceva, dupa unu metodu óreicare. Verböczy este curatu octroy. A probatele si Compilatele coprinde oate o colectiune de unele decrete si legi, cate se aflasera ici colea respandite prin archive, in catu lacunele sunt indoitu si intreitu mai mari decatu e insasi colectiunea.

Nóua ni s'a disu mai adesea ca suntemu prea asprii si necrutatori in expresiunile nóstre. Aceia carii ne facu asemenea observatiuni, séu nu citescu nici o fóia politica, séu numai de celea sorise in stilu de salonu destinate a intra pana si in cabinetulu imperatului Ruciei si alu altoru autocratori.

Dn. Dozsa ne spune verde, ca districtulu Fagarasiului cá „districtu romanescu“ a inceputu „reactiunea birocratica“, cum si ca „birocratii“ sunt ómeni fanatici, argati furiosi ai tiraniei*), carii au scopurile lui Juda iscariontenu**), adica cá se vendia libertatea, nu scimu pe treidieci de arginti séu pe 72 milióne; ei sunt „proselitii lui Bach“; diet'a din 1863 et 4 a fostu unu „conventiculum, adica adunatura de birocrati nelegiuiti***)“ etc. etc.

Éca domniloru, acesta e limbagiulu unui functionariu dela ministeriu, éra acestu articulu cade aici in Brasiovu toama in órele pre candu contele Péchy cá comisariu regescu ne dicea nóua, cá se uitamu cu totii cele trecute si se nu mai fimu cu atata necredere catra regimulu Maiestatii Sale. Inse totu acelu articulu officiosu alu dlui D. Dozsa se intalni aici cu dóua avertisamente presidiale, unulu comunicatu in scrisu de dato 18 Maiu a. c., éra altulu prin graiu, prin care gazetei i se amerintia din nou pedépsa aspra pentru limbagiulu seu celu „rebelu (lázasztó)“.

Fiinduca dn. Dozsa scrie din Pesteá, suntemu siliti a presupune ca opiatiunea si amerintierea lui este manifestata in cointelegere cu partita de care se tiene si elu, prin urmare o si luamu spre sciintia.

Totu prin acésta procedura ni se da se pricepemu, ca ceea ce se póte scrie in Pesteá si Clusiu, nu se póte nicidecum si niciodata in Brasiovu. In Pesteá se póte publica de ecs. unu „Magyar Ujság“ pentru steng'a estrema republicana rosia, unu „1848“ sub redactiunea lui Pulszky cunoscutulu democratulu din crescetu pana 'n talpi si fostu ecsilatu 18 ani intregi. In Pesteá ese „Bolond Miska“ neobositulu subminatoru alu unitatii monarchiei. In Pesteá si in tóte comitatele Ungariei ai vedintu prochiamentii si plcate de cele mai estravagante. Inse tóte acetee nu sunt pentru mojiicii din Ardélu, oi numai pentru dn. Dozsa si partit'a sa. Éca pentruce noi nu ne mai putemu ocupa cu filipic'a dlui Dozsa turnata asupra fagarasieniloru, ci precum mai observáramu, luamu lucrulu numai spre sciintia pana la alte timpuri; preste acésta speramu ca unu districtu de 85 mii suflete va soi cum se respinga dela sine tragerea in judecata a redactorului functionariu. — B.

Calatori'a oficiala a Esc. Sale domnului comisariu regescu a decursu dupa impregiarari cu o intiéla nespusa, in catu s'a cerutu ochiulu ageru alu unui barbatu de statu deprinsu si inzestratu cu multa cunoscintia de ómeni, pen-

*) Zsarnokság-bérenezi szenvedélyeségeik által etc.

**) Judási czélokkel.

***) Törvénytelen birocrták által hozott conventiunumok határozatait etc.

truoa totusi se'si culéga materialu bonu, sanetosu si de ajunsu spre a poté substernerne Maiestatii Sale c. r. o informatiune genuina-unu raportu autenticu despre adeverat'a stare a Transilvaniei si despre nefalsificatele dorintie ale locuitoriloru ei. Parade cu banderii, musica, petece, strigate, iluminatiuni, mese mari, toaste lungi cá predicele din postulu mare, in epoce precum este si acésta de acum séu nu spunu nimicu, séu cu totul altuceva din ceea ce voiesce se afe visitorulu.

In ce modu isi voru fi descoperitu aspiratiunile si dorintiele sale ceilalti locuitori, celelalte clase si natiuni catra comisariulu regescu, se cam vede din diarie, nu se vede inse din intrevorbirile confidentiale.

Cum s'au manifestatu inse romanii cu acésta ocaziune? Dupa scirile cate avuramu timpu de a le primi de optu dile incóce combinandu tóte la unu locu suntemu constrinsi a incheié si a ne marturisi chiaru surprinderea nóstra, ca manifestatiunea romaniloru din tóte tienuturile in care li se dete ocaziune a veni in apropierea tramisului regescu a fostu in fondu, in esentia unanima, o mai repetimu, preste astep-tarea nóstra. Atata intiéla in calatori'a tramisului si totusi o astfelu de intalnire in cugete si in simtiri! Tóte clasele de poporu la unu locu, tóte parerile unite cá prin unu farmecu. Cum se póte óre, cá in același momentu se cugete celu din Turd'a, Ernotu, Brasiovu, Fagarasiu, Sibiu, Resinari, Blasiu etc. totu una fara piou de cointelegere, carea de patru luni incóce devenise a fi preste putintia?

Nu te teme turma mica, spiritulu Domnului plana preste tine, acelasi va lumina si mintea, va incaldi la timpulu seu de siguru si inim'a Domnitorului in favórea dreptului teu. —

Avemu cause ponderóse de a ruga si noi pe intrég'a intielegintia natiunala din tóte clasele, cá se nu'si pregete a invetia si indemnatocma acum pe poporu cá: Se de imperatului ce este alu imperatului, adica se'si puna silintia de a plati contributiunea statului catu se póte mai regulata si a da recuti. — Urmarile se voru vedé mai tardiu. . . .

Ne veni autentic'a informatiune, cumoa deputatiunea cercului romanescu alu Branului ce numera la 25 mii locuitori in 27 infaciosianduse la dn. comisariu regescu cleru si poporu impreuna au salutatu pe Ecs. Sa prin rostulu dlui protopopu alu Branului, impreunandu totuodata si rugarea natiunala comuna toturoru. —

Faimelle respandite pe la noi in privint'a purtarii studentiloru romani din Sibiu marti sér'a in 28 Maiu sunt tocmá asié luate din ventu, precum sunt si altele scornite dela Brasiovu, unde in 27 séra inca nu s'a intemplat u nici celu mai miou escusu dela nici o parte; deci pe vorbe de nimicu, pe palayre de a le unoru ómeni guralivi se nu pornésca nimeni. Adeveratu ca agentii provocatori moru de necasu, pentruca nu potu produce nici unu felu de scandalu; ei inse isi voru cerca érasu noroculu mai alesu pe la cetati si orasie anume in 8 Inniu sér'a; ci noi punemu deplina incredere in nobilitatea simtiementelor si in tari'a sufletésca a tinerimii nóstre si suntemu mai multu decatu siguri, ca voru da ascultare intieptelor consiliuri mai patite; speramu totuodata, ca in asemenea casuri tóte politiele cetatiene voru desvolta moderatiunea si tactulu pe care l'amu vedintu cu multa satisfactiune la polit'a din Brasiovu. —

— 31 Maiu. Cá indreptariu in obiectulu recrutarii se insciintiaza din fontana oficiala, ca

déca omulu pusu in locu nu ésa bunu, atunci se mai pôte cauta si altulu pana candu tienu lucrurile comisiunii,

Dea r. guberniu se facu cunoscutu, ca incoronarea se va serbá in 8 Iunie. —

— Dragusiu in districtulu Fagarasiului. In 23 Maiu 1867 s'au aprinsu prin fulgeru la 3. nemestii d'aioi, din care s'au lătitu foculu la alte trei contribuindu spre acést'a si suflarea ventului. Locuitorii nu putura scóte nemió'a din furi'a flacariloru; ma ce e mai tristu ca a arsu si o femeie de 35—40 ani, care se ocupá cu scóterea unoru obiecte din casa. Afara de acést'a au mai arsu vro 11 rimatori, bivolitie si vaci. Ni se scrie, ca acésta comuna se fia patimuta fórté adesea de focu, cu cari ocazioni totdeauna au urmatu daune insemnate, rapindu furi'a acestui elementu fara crutiare si cele mai necesarie utensilie in cari se spriginesce subsistentia rurala. —

Someslu in 9 Maiu 1867.

(Capetu.)

Ajungi in Geldu pre diu'a numita si pusa, inainte de ce s'ar fi inceputu actulu realegerii, — d. P. Matskásy, presedintele comisiunii alegatórie ne culese de pre utilia, invitandu-ne elu in persóna la una conferintia preliminară privata, obiectulu carei fú: tramitarea unei deputatiuni gratulatórie din partea cercului alegatoriu alu Gelđului la noulu óspe tramisu si venitulu in persóna dlui o. Em. Péchy, comisariu regescu; se adausé totuodata, cá aceiasi deputatiune gratulatória alegunda si tramitanda din partea cercului de susu, se descopere cu acelasi privilegiu si dorintiele si asteptarile cercului de susu; se statorira si unele puncte generali, intre altele: cá se se voteze din partea cercului din capulu locului ministeriului ungrescu incredere, carui ministeriu diet'a pestana i dede „charta alba“ preste sórtea Transilvaniei, — precum si tramisului aceluasi in persóna d. Em. Péchy, comisariu regescu; mai incolo dorintia fierbinte a cercului: cá restauratiunile comitatelor transilvane se se incépa si faca dupa analogia restauratiuniloru comitatelor din Ungaria; se atinse si despre reactivarea si restituiria in integrum a legiloru din 1848; precum, — conformu acestora, — si despre codificarea altoru legi constitucionali etc. Dupa cari puncte statorite deputatiunea alegunda si tramitanda se formuleze si compuna in scrisu dorintiele si asteptarile cercului de susu, cari apoi cu ocaziunea gratulării se le intinda dlui comisariu regescu; mai adauge: cá uniunea se privieá cá fapta complenita; mie unuia inse mi vinea asemenea ast'a uniune fortia si silita unui maritagiu fortiatu si silitu, unde nu e sperare de traiu bunu si paciuitu, avendu si remanendu partea fortia si silita dreptulu de a pretinde deapartire din punctulu fortiei si alu silei!

Romanii cari fura de facia, pucini la numeru, si cari avura onórea de a fire invitati stetea cá ascultatori privati; numai Domnulu de eri cu program'a din pusunariu incepú a pledá pentru realegeria dlui C. Zeyk; ce netienenduse de obiectulu conferintiei pusu sub intrebare, fú avisatu de presie linte la comisiunea alegatória, séu votisatoria!

Candu inse se accentua si apasá mereu cuventulu: „Közmegegyezésel“ cu privire la punctele statorite mai susu atinse, — atunci parochulu din Al-Jucu, care se duse acolo numai cá ascultatoriu erá se faca observatiunea: cumca incatu atinge tramitarea unei deputatiuni gratulatórie, neoi elu ar fire strainu; inse incatu atinge a c o r d u l u comunu (közmegegyezésel) cu privire la punctele statorite, acelasu acordu comunu (közmegegyezés) se se lié numai din partea maghiara. — Altmintre elu nu se tiene neoi capae si neoi competente, precum neoi unu romanu privatu, de a descoperi dorintie si asteptari nationale, oi ar fi adansu numai: cumca dupa parerea lui individuala organulu competentu pentru aflarea si descoperirea voliei nationale ar fire congresulu romanescu compusu pe temeliulu alegerei libere; ér' pentru aflarea si descoperirea voliei tiei ar ougetá a fire competente si capae diet'a Transilvaniei redeschidenda pre temeliulu legi electorale din 1864, celeia substernute spre aprobare si sanctiunare mai inalta; ci desfatuitu de puoinii romani intieleginti sub cuventulu: cá se nu si aprinda palia in capu, tacú si elu; remanendu si avendu

acuma de a face adausulu cuvenitu. Romanii alesii, — déca voru afla cu cale de a face parte intregitória, — in aceasi deputatiune gratulatória, sunt: d. Prota alu Clusiolui, N. Baldi parochu alu Gelđului si d. Sam. Vayda, care se reintórse a casa consolatu si mangaiatu celu pucinu cu atatu!

Dupa aceste s'a trecut la ordinea dilei, la realegeria dlui C. Zeyk. — Ungurii alegatori concusera mai numerosi din partea de susu, ér' romani pucini, éca asié dupa poruncéla; inse din partea diu diosu de Clusiu concusera mai multi romani mai alesu nobili din Jucuri; si apoi celi din Jucuri si vreo done sate vecine (Galadinu si Boreiu) stetera pana la unulu pre langa d. Fekete can. metr. candidatulu loru de antaniu, in timpu ce dintre celi din satele dintre Jucuri si Clusiu multi trecura in partea lui C. Zeyk; intre cari fú: si d. Prota din Apahid'a, premergundu cu esemplu bunu poporeniloru sei, cari 'lu urmara. — Póte fi: cá dsa e impinsu si condusu si de ceva antagonismu nu s'ar pomeni — voliendu a face nu sciu ce revansiu póte asupra candidatulu romaniloru in placulu cuiua!? — Perirea ta din tene Israile!

Intr'aceea in midiloculu votisaroii s'a petrecutu si cutare incidentu neasteptatu.

In timpu ce toti nadragasii si caputasii de pre la sate se indes'au, preveninduse unii pre altii, — pre intrecute la votisare pentru realegeria dlui C. Zeyk; intru acelasu timpu V. P. parochulu din A. Jucu, asupra carui d. P. Matskásy, presedintele comisiunii se parea a fire atatu in conferintia preliminară privata, catu si acum cu prelegiulu culegerii voturiloru — cu oresicareva atentiune binevolitória, — stete la unu cornu alu mesei celei verde, cantandu si privindu cu resimtiu la puoinii romani, cari se vendeau eli pre sene pentru unu pacharu de beutura, si unu scaunu de odichna si neoi visandu din partea sa de a votisá; candu éta avú onórea, de a fire prevenitu si surprinsu din partea dlui presiedinte P. Matskásy cu intrebarea repetita de: „tetszik szavazni“. La care intrebare parochulu respunse romanesc: „Nu! Dle presiedinte! Popii romanesci dupa ast'a lege electorale nu au dreptu de a votisa“; ér' la observatiunea facuta cu: „ja“ pentru eclesia, acelasu parochu adause: „pentru eclesia, va votá la timpulu seu curatoriuulu primariu“; ér' elu „imbiata“ s'a retienutu dela votisare. Resultatulu votisariloru fú: realegeria dlui C. Zeyk.

Dupa care reintorsu a casa, dupa dejunu in diu'a urmatória esíndu la campu spre a mai vedé si de economia, la carea sum impinsu si carea adese ori e insielatória cá femeia, intempina pre cutari alegatori unguri calvini venindu dela Gelđu, unde fura la votisare, cari la intrebarea: „No! bine v'au ospetatu, tardiu veniti?“ respunsera: „Dle?! ospetiulu e ospetiu, — de care si romani, — descoperindu'si mirarea loru pentru portarea si votisarea acelorasi pucini trecuti in castre straine, — s'au impartasitu; inse vediutu-ai Dle! eri pre aceli, cari traageau cu sugarile, eli séu parentii loru ne an suptu sangele nostru, — alu mosiloru si stramosiloru nostri, — si póte eli séu fiii si nepotii loru voru suge sangele filoru si nepotiloru nostri“ si noi totusi le damu voturi, in locu de a tiené una cu tieranii romani?! Marturisescu, ca unu atare limbagi m'a atinsu, incatu a esitu de sene din gur'a unoru tiereni unguri calvini, despre ce stau bunu scl.

(Si in fine cerendu unele indreptariuri, care acum se sciu din praos'a — finesce asié): „Aus manchem Samenborn, das ein Vogel hintrug, erwuchs mit der Zeit ein Wald von Bäumen, eine neue Schöpfung.“ Jean Paulu.

Tentianulu.

Blasiu 25 Maiu. Diu'a de 3/15 Maiu s'a serbatu in modu redicatoriu de anime si totuodata in ordinea cea mai buna. In presera: musica, ductu de facie si cuventare despre insemnetatea dilei. Éra in demaneti'a dilei acestea de eterna memoria pentru romanii austriaci: liturgia solena sub pontificarea dlui E. V., procesiune cu flamure nationale in campulu libertatii, unde dupa santirea apei se cantara versure nationale si se rostí una cuventare insufletitória la orice sacrificia pentru apararea si conservarea nationalitatii nóstre Trebuie se fia omulu de facia intru acestu locu istoricu si santu pentru romani, pentrucá se sentia intreg'a potere a cuventelor „libertate, egalitate, fratieta“; —

trebuie, se participe la una aduare numerosa, cum este in facare 15 Maiu la Blasiu pre campulu libertatii, pentrucá se se petruna si rapésca de fârmeculu acestoru cuvente. Aici, sub acestu ceru serinu, ceti resuna strigarile de bucuria ale unui poporu ajunsu la cunoscentia de sene, ale unui poporu, ce se prochiama pre sene liberu si egalu indereptatitu cu popórale conlocuitorie, aici te strabate unu doru santu de a face si suferi tóte pentru scaparea si ferioirea natiunei tale, cum au suferitu celi 40.000 de martiri ai maretiei dile. — Aici vine omulu se alature starea romaniloru de atunci cu starea loru presenta, periclele de atunci cu cele de acum, portarile nóstre de atunci cu cele de acum — se se bucare de inaintarea, despre care inainte cu 30 de ani neoi unu sufletu romanu nu a visatu, se se intristeze pentru desbinarea momentana incercata de inimici — spre a impedeá orice actiune solidaria si a pune pre romani intru unu feliu de amortiela politica. — Ci se insiela oricine calculéza pre aceasta „amortiela“ a romaniloru, pentrucá romanii sunt destepti, veghiéza pentru interesele loru nationale si sunt resoluti ér' in concordia cu amplotiati cu totu a le aperá cu orice pretiu. Elu nu se increde in vorbele nimenui, ci cauta la faptele lui. In desiertu-i va dice nescine: eu sum la custodia, eu aperu interesele natiunii, pentrucá totu romanulu scie, cum se potu aperá interesele lui in Pest'a; totu romanulu scie, ce póte asteptá de acolo. Romanulu cere dela barbatii sei fapte pline de devotamentu, éra pre vorbe — fia ele scrise cu oii-si-cata retorica si dialectica — nu mai dá nemióu.

Una superare avuramu in diu'a acést'a, ca parentele metropolitu, ce cu atá abnegare de sene apera interesele natiunii si se espune pentru ele, nu fú in midiloculu nostru spre a participá la bucuria nóstra, spre a o simti cu noi si marí prin presentia sa. Esc. Sa se dusesse la Clusiu spre a'ei face curtenirea privata la comisariulu regescu.

Bucuri'a dilei s'a maritu prin aceea, ca s'au impreunatu cu ea maiailile studentiloru. Pre la 12 óre studentii impreuna cu profesorii loru esira in padurea dela Nisca unde se arangiá una petrecere de cele mai frumoase. Dupa amiedi intregu Blasiulu a esitu la serbatori'a studentiloru, contribuindu facare la animarea veseliei comuni.

Parentele metropolitu s'a reintorsu domineca intru deplina sanetate. A fostu primitu cu ovatiune, pentrucá inainte scieamu, cá si cu acesta ocaziune a aperatu natiunea cu resemnatiune si sinceritate.

In septeman'a acést'a are se venia aici Esc. Sa dn. comisariulu, cum spunu, spre a cunósce opiniunea romaniloru. Care lucru noi de locu nu'lu pricepem. Póte fi cineva, carele se nu cunósca simtiemintele romaniloru, carele se aiba lipsa de a calatori pentru studiarea loru? Esc. Sa d. comisariu regescu nu le cunósce? Nu oredemu. Apoi 'lu judecamu de cu multu mai dreptu, decatu se supunemu, ca le necunósce. Tienemu dara, cumca Esc. Sa vine spre a intórce parentelui metropolitu visit'a ce i-a facutu. —

Turd'a. In 22 Maiu a. c. avisati findu cetatiani opidulu Turd'a, ca in diu'a urmatória va trece pre aici in rót'a oficiosa inceputa in Transilvani'a Escelenti'a Sa comisariulu r. c. de Péchy si invitati findu pentru de a se presentá spre intimpinarea si bineventarea Escelentiei Sale, si inteligenti'a romana de aici cu amplotiati dimpreuna, fara deosebire confesionale inca numai decatu s'a adunatu si s'a eonsultat. —

Consideranduse ca scopulu calatoriei Esc. Sale e de a studiá opiniunea publica ardeléna si asi castigá in persóna convingere despre situatiunea care domnesce de presente in Transilvani'a si cá prin urmare tacerea si pasivitatea nóstra se nu se considere de consensu cu tóte cele ce se voru intemplá si rostí in giurulu nostru si cá nu cumva mai tardiu se se folosésca in contra nóstra acsiom'a juridica, qui tacet consentit. — in interesulu adevérului si alu adeveratei opiniuni publice transilvane si totuodata spre salvarea consciintiei nóstre nationale cu unanimitate s'a aflu de lipsa si s'a otaritu, cá Escelenti'a Sa se fia bineventatu si de inteligenti'a romana de aici aducundu-i se spre cunoscentia gravaminele si dorintiele nóstre prin unu oratore, de care s'a alesu meritulu barbatu alu scumpei nóstre natiuni Dr. Ioane Ratiu.

S'a otaritu mai departe cá bineventarea se

„Tu, pentruca n'aveai incredere in natiunea noastră, ti-ai alesu retragerea.“ Eu m'am pusu in ordinea celor, cari respunsera la atacu gusmanosu cu respalire legala, asia precum laolalta prenuntiaseram in numele natiunii. Aici enumera folósele revolutiunii, intre care pune si simpatia si recunóscerea Europei, din cauza, ca a aratatu viétia si nau esitu cu mana sinucidatória dintre faptorii autonomi ai istoriei. Prin urmare natiunea merita celu pucinu atata cá se nu despezere in puterile s'ale intru aপরrea autonomiei si realizarea drepturilor ei. Elu scrie acuma lui Deák, pentruca vede, ca cu traficea drepturilor natiunea se arunca in momentu. Pe densulu nu 'lu multiamesc procederea lui Deák, pentruca nu vré se sacrifice nici unu dreptu alu natiunii, si apoi dice: si totusi tu singuru disesi, si ai dizu dreptu, ca

„dreptulu, care lu rapesce violentia, se mai póte recastiga, si numai aceea e perdutu pentru totdeauna, ce a lasatu de voia buna din mani vreo natiune.“ Elu crede ca natiunea maghiara ongeta, cumca Deák se afla totu pe bas'a de dreptu, pe care stá la an. 1861 pentru recastigarea dreptului natiunalu, ci Deák a lunecatu de pe acea basa pe calea cea lunecósa a abdicerii de dreptu, incatu cu durere profunda trebuie se'lu intrebe, ca ce a mai ramasu indereptu, ce se mai dè din autonomi'a natiunii, intr'o tíera, in care monarchulu e domnitoriu si preste alte tieri, care inse nu sunt espuse pericolului, cá patria nostra, de a fi degradata a se privi de midilocu pentru interese straine. Cetindu elaboratulu despre cauzele comune, afla Kossuth, ca Ungari'a se desbraca prin acela de pusetiunea de statu si se contopescu intr'unu corpu de state alu monarchiei austriace. Se întórce la agitatiunile in privintia institutiunilor si drepturilor autonome ale comitatelor, cea din urma anchira de sperantia a patriei, si'lu intréba:

„Ce dreptu de statu esentialu, ce garantia constitutiunala mai remane indereptu, cu care natiunea s'ar poté — nu mangaiá — ci celu puoinu mistificá pentru sacrificia, cumca ea totu mai e o natiune si inca totu constitutiunala?“ Armat'a ungaréca se decretéza in elaboratu de o parte integritória a armatei imp. austriace, si nu numai organizatiunea si conducerea, ci si aplicarea ei se subtrage de supu responsabilitatea min. maghiaru si se cede consiliului imperialu neresponsabilu. Dreptulu de a esamina bugetulu resbelului si de a'lu votá se subtrage dela diet'a maghiara si se strapune la delegatiunile comune ale monarchiei si in chipulu a-cest'a se subordinéza unui amestecu strainu, unei votisari si decideri straine. Prin acést'a perde natiunea noastră cea mai nalta si mai practica garantia a vietiei de statu constitutiunala. Ea perde volnicia de a tiené in freu dreptulu martialu din punctulu de vedere alu intereselor proprie natiunali, ce aduce popóreloru atata calamitate, perde si volnicia de a controlá relatiunile internationali.“ De aci deduce, ca Ungari'a si-a perdutu tipulu de statu; ministeriulu maghiaru e condamnatu la o rola subordinatu si nu mai e nedependente si chiaru si diet'a Ungariei, cedendu atatu de multe drepturi, nu póte fi alta, decatu cá o adunare de comitatu imultita. — Apoi se adreséza asié ca- tra Deák: „Dar' tu, durere! ca tu nu ai crede in puterea natiunii, candu te mangai cu aceea, ca viétia si impregiurarile voru aliná consecintiele. Tu primesci sacrificarea drepturiloru sp'te a salvá, ce credi, ca se mai póte salvá, pentruca osi'a politicee tale se întórce impregiurulu sentimentiei: „trebuie se primimu cea ce se póte ajunge, pentruca mai multu nu se póte castigá. Inse tocma acést'a e, in contra careia in numele dreptului si alu politicee e trebue se protestezu. Din astufeliu de punctu de vedere a traficá cu sórtea natiunii e a eróre si neci ca e ertatu. O natiune póte suferi apasare, inse supu neci o impregiurare nu trebue se despezere, in credintia de a si realizá odata drepturile sale, nu e ertatu a se lepadá de buna voia pe eternitate de celelalte; acésta abdicere nu se póte desculpá prin neci o impregiurare.“

„Ceea ce se sacrificia in elaboratu in esentia e totu aceea, ce am pretinsu noi cá ultimatu nemidilocitu, insainte de ce ne a atacatu Jelacio

in 1848. Acest'a érá unu ultimatu, amice, unu ultimatu presentatu pe verfurile baionetelor, si spre accentuare s'a acitiatu in contra-ne unu resbelu civilu plinu de patimi, si la granitiele nóstre stá trupe de invasiune in ordine de batalia. Facia cu acestu periculu s'a sculatu cineva in ministeriu, alu carui membrii éramu ambii? S'a sculatu o singura voce in dieta, care se fi aflatu de demne pentru consultare pretensiunile, ce s'au primitu acum? Neci o voce. Tu si Eötvös intocma cá si mine, si eu intocma cá si intréga diet'a am respinsu cu indignatiune pretensiunea cea nedrépta, care cerea sinuciderea natiunii. Tu te-ai retrasu; Eötvös s'a retrasu dinaintea viforului in strainatate; eu me rosolvai pentru aপরrea; inse cu tóte acéstea sacrificarea dreptului, ce ni se pretindea, nu l'a subscrisu nimene dintre noi. (Va urmá.)

CROATIA. Instructiunnilu compuse de comisiunea dietei croate pentru deputatiunea eventuala, care s'ar tramite la actulu de incoronare in Pest'a, suná asié:

„Deputatiunile voru conveni in Pest'a, pe bas'a paritatei depline. Deputatiunea croata se va pronuncia apriatu in privintia scopului calatorii sale. Comuniunea intemeiata in sanctiunea pragmatica si afla spreziunea in coróna si in coronatiunea comuna. Impartasirea regatului triunitu la solenitatea coronatiunei, se intempla numai cu rezerv'a consecintieloru in privintia regularei venitória a relatiuniloru de dreptu publicu. Regatulu triunitu remane si dupa coronatiune in pusetiunea sa actuala publico-juridica, si legatur'a recipróca n'are a se estinde supra afaceriloru de autonomia ale Croatiei. Acéste afaceri presisate in art. 42 (din 1861) cuprindu minimulu pentru desvoltarea natiunala, independintia si integritatea necesaria. Fiume, portulu si districtulu, trebuie se remana neatinsu. Legile ungaréca din 1848, neci dupa incoronare nu voru avé validitate asupra Croatiei. Dietei din Zagrabia se i se infaciese unu guberniu responsabile, granitiele militare se se desfinitiese, érá Dalmatia se se anecsce. Guberniulu responsabile se astérna proiecte de legi in asta privintia la diet'a cea mai de aprópe in Zagrabia. In fine, deputatiunea se denege consensulu seu la invoirea facuta cu Ungari'a in privintia afaceriloru comune imperiali, se se dechiare cá regatulu triunitu e regatu independente alu corónai ung. e egalu in drepturi cu Ungari'a, tiene cu constantia la cele díse in adres'a din 18 Maiu 1867 si cere, cá se i se dè o diploma inaugurala separata in limb'a croato-serba.“

Se adeveresce scirea, ca diet'a Croatiei e desfacuta prin rescriptu regiu din 25 Maiu, care se si citi in siedintia diatala din 27 sub presiulu Banului. Cuvintele rescriptului: „Inse fiinduca adres'a maióritatii dietei face astfelu de pretensiuni, care facu neoposibila midilocirea invoielii constitutiunale, si fiinduca vóia noastră nu e a mai amana incoronarea: asié dechiaramu diet'a de desfacuta cu rezervare a o conchiana érá catu mai curundu.“ Zivio! —

Cronica esterna.

ROMANIA. Alteti'a Sa principele domnitoriu Carolu I. in urm'a unei invitatiuni de distinctiune prin cursorulu maresialu alu imp. Napoleonu D. de Willeceaux, care e tramisu dela Parisu la Bucuresci anumitu pentru invitarea principelui Carolu, va urmá fara indoiéla acéstei invitatiuni. Intr'aceea abia érá in publicu scirea despre onorific'a acést'a invitare si diurnalele straine si anumitu maghiaromanulu „Pester Lloyd“ si incepe a reflectá, cobindu la periculu, care dóra si singuru le-ar dori prin sumutiari. Éca-i cuvintele: „Pe longa acést'a (calatoria) inse rischeaza principele, pentruca pana candu va absentá elu, se esecutéza o mica revolutiune in Principate, asié incatu va fi crutiatu de a se mai reintórce. Cu deosebire in Moldov'a a luat prevalentia miscarea separatistica, si min. Bratianu se incérca indesiertu a castigá favórea poporului prin mesuri barbarice in contra israelitiloru.“ — Las' ca mesur'a despre care vorbesce „Pester Lloyd“ e indreptata numai in contra vagabuziloru si a inselatoriloru fara capataiu, dar' apoi patriotismulu si natiunalismulu pe la Iasi dór' nu voru mai fi atatu de

venabile si anticristice, incatu se tíesa si se incinga revolutiuni amenintatóre vietiei de statu pentru nesce vagabundi, cari sugu si vendu tíer'a chiaru si prin servitiulu de a stá in soldulu strainu. — Inteligintia va fi responsabila pentru orce porniri dusmanóse statului romanu! — Misiunea de 3 a Romaniei, care fú si la Düsseldorf, are insaroinare a merge pe la tóte puterile Europei, si puterile Europei voru fi bine informate, candu va esi caus'a orientala pe tapetu. — Soveranii Europei toti calatorescu la Parisu fiindu invitati de imp. Napoleone; chiaru si Sultanulu a primitu invitatiunea.

Intr'aceea scirile din Bosni'a, Serbi'a si Erzegovina amenintia érási cu resculare. Principele Serbiei tractéza meren cu turculu pentru aneasarea Bosniei si Erzegovinei supu conditiuni de a dá ajutoriu Turciei in oasu de revolta, inse totuodata ministeriulu Serbiei se cointielege cu conationalii sei, cá in casu ce nu iar' succede negociarile se apuce cu toti la arme in contra Turciei, la ceea ce se totu pregatescu. —

GRECIA. Dupa scirile din 15 Maiu la granitiele greco-tesalice au luat miscarile insurrectionarie unu inceputu seriosu. Siefulu revolutiunii Athanassoli a infruntatu unu batalionu de trupe turce la statulu Rendina, inca in 24 Apr. si diupreuna cu alti capi insurrectionari si apostoli au inceputu a se opune cu atacuri guerilice pana candu le voru succesce ajutoriale. Déca Turci'a se va totu opune a cede greiloru Candia Greci'a va amenintia pe Turci'a cu resbelu, la care se pregatescu neurmátu armanduse din talpi pana in crescetu. Grecii sciu, ca Franci'a, Rusi'a si Prusi'a s'au invoitu si dorescu cederea Candiei, ma ca au si decisu, cá se se intrepuna pentru acést'a si cu putere materiala. „Zkft.“ serie, ca regele Greciei Georgiu I. ar' fi primitu de zestre cu miés'a dela tiarulu Rusiei unchulu ei asecurarea, ca i-se voru dá Tesalia si Epirulu, Candia si Archipelagulu, la ceea ce Franci'a inca ar' fi invoita, singuru numai lordulu Stanley, barbatulu conducatoriu alu diplomatiei englesé, nu vré se scia nemica despre acést'a cu tóte ca principele englesu de Wales, cumnaltulu lui Georgiu I. regelui Greciei inca lucra pe dupa culise in Londra pentru realizarea acéstei zestre. Regele Greciei dupa ce s'a insura cu fia M. duce Constantinu se va reintórce din Petruburgu pe la Parisu la Elada, unde pana acum se afla pusei, tunuri si munitiune destula venita din America si in arsenale se lucra di si nópte. O armata de 50,000 inca sa afla echipata si nervii resbelului ad. parole inca nu i lipsescu, fiinduca unu imprumutu natiunalu inaintéza fórtu si ajutoriale dela companiile grecescu de petutindeni inca se aduna meren. Unu singuru grecu dela Odessa tramise acum 20,000 galbeni.

In Candia s'a retrasu Omeru Pasia batutu de greci cu perdere mare in strimtóriloru pasuriloru oatra Sphakia. Se serie in „Buletinu“ ca Omeru-Pasia ar' fi datu ordinu se se nimicéca semenaturele si se dè focu la 17 sate intre cari si Epislapi si Cusfi, in care estu din urma turcii au macelaritu 100 femei si oopii. — Libertatea nu se póte rescumperá fara de resemnatiunea de a invinge séu a muri. Asia credu si facu ei candiotii si asia voru si reesi.

Responso: Facundu-se intrebare din mai multe parti, cá esita foia scolastica „Magasinulu pedagogicu“, care am fostu anunciat'o, avemu onóre a responde, ca din numita foia au esitu pana acum trei brosiure. Cu brosiura a treia inse s'a prefacutu in foia lunaria, concediendu escelsulu presiulu gubernialu prin gratiós'a ordinatiune dto. 5 Aprile a. c. Nr. 1381 praes. ex 1867, se se eede in tóta lun'a, remanendu program'a si conditiunile de mai inainte.

Nasaudu in 22 Maiu 1867.

Redactionea.

Cursurile la bursa in 31. Maiu 1867 sta asia:

Galbini imperatescu	—	—	5 fl. 92 cr. v.
Augsburg	—	—	123 „ —
London	—	—	125 „ 90
Imprumutulu natiunalu	—	—	59 „ 75
Obligatiile metalice vechi de 5 0/0	—	—	62 „ 20
Actiile bancului	—	—	721 „ —
„ creditului	—	—	179 „ 50